

Šetření metodou Delphi pro identifikaci prioritních témat ve vzdělávání – stručný popis metodického postupu

Zpracovalo: Technologické centrum AV ČR

Cíle šetření

- Zahájit expertní diskusi o významných problémech systému vzdělávání v ČR
- Zapojit do této diskuse široké spektrum aktérů v oblasti vzdělávání
- Získat podněty z různých oblastí vzdělávacího systému na témata, kterými by se měla vzdělávací politika zabývat
- Posoudit získané podněty širokou komunitou expertů
- Poskytnout vstupy expertní skupině pro přípravu Strategie vzdělávací politiky 2030+

Metodický přístup k šetření

Pro dosažení uvedených cílů byla zvolena metoda Delphi, která:

- Pomáhá strukturovat diskusi o komplexních tématech
- Usnadňuje nalezení shody na omezeném okruhu témat
- Přispívá k utváření společného názoru skupiny expertů

Základní charakteristiky a principy metody Delphi jsou popsány v příloze.

Celý proces přípravy a realizace šetření je rozdělen do 4 fází:

- Příprava šetření (únor-březen 2019)
- 1. kolo Delphi (16. dubna – 10. května 2019)
- 2. kolo Delphi (+/- 20. dubna – 7. června 2019)
- Zpracování a vyhodnocení výsledků (7. června – 15. června 2019)

Příprava šetření

Přípravná fáze zahrnovala sběr témat, formulaci výroků a sestavení souboru expertů. Celá tato fáze byla realizována SKAV.

Při přípravě Delphi se témata (výroky) formulují zpravidla buď úzkou skupinou expertů, nebo na základě širšího a otevřenějšího sběru témat. V tomto případě byl SKAV zvolen druhý přístup, kde byl kladen důraz na bottom-up sběr širokého spektra témat pro následné šetření metodou Delphi.

1. kolo Delphi

Metodické nastavení a technickou realizaci šetření Delphi zajišťuje Technologické centrum Akademie věd ČR. V první kole Delphi bylo osloveno 748 expertů v následující struktuře:

	podíl
školy a školské asociace	26%
podpůrné příspěvkové organizace	6%
mimoškolské svazy	2%
státní instituce	10%
kraje a města	12%
neziskové organizace (mimo nadací)	12%
nadace	5%
akademická sféra	16%
odborní novináři	2%
nezávislí experti	9%

Každý z expertů obdržel pozvánku k vyplnění dotazníku s unikátním přístupovým kódem. Tím bylo zaručeno, že každý respondent vyplní právě jeden dotazník a nebude možné dotazník přeposlat k vyplnění dalším respondentům. Dotazník obsahuje 39 výroků, ke kterým se oslovení experti vyjadřují ve dvou rovinách. Za prvé, výrok hodnotí z hlediska míry souhlasu/nesouhlasu (na Likertově škále 1 – 5) a zároveň mají možnost své hodnocení odůvodnit. Za druhé, výrok hodnotí z hlediska významnosti pro pozitivní změnu ve vzdělávání (na Likertově škále 1 – 7) a zároveň toto hodnocení odůvodní.

2. kolo Delphi

Po vyhodnocení vyplněných dotazníků z prvního kola budou všichni aktivní respondenti z prvního kola přizváni k účasti ve druhém kole Delphi. Oslovení experti, kteří se prvního kola nezúčastnili, nebudou do druhého kola přizváni. V tomto druhém kole budou hodnoceny stejné výroky jako v prvním kole, ale kromě samotných výroků budou mít respondenti u každého výroku k dispozici základní statistiky o výsledcích hodnocení v prvním kole (průměrné známky a rozptyl hodnocení) a kompletní přehled komentářů vyslovených v první kole zúčastněnými experty. Kromě opětovného hodnocení výroků budou mít experti možnost doplnit své hodnocení komentářem.

Dále ve druhém kole experti identifikují nejvýše 5 témat, kterými by se vzdělávací politika měla zabývat prioritně a 2 témata, kterými by se vzdělávací politika naopak zabývat neměla.

Zpracování a vyhodnocení výsledků

Výsledky z šetření Delphi budou zpracovány Technologickým centrem AV ČR a předány SKAV k dalšímu využití při diskusích o směřování vzdělávací politiky ČR.

Příloha – stručný popis metody Delphi

Co je metoda Delphi?

Delphi je interaktivní metoda využívaná pro expertní diskusi v určité předem ohraničené oblasti. V širším pojetí může být chápána jako proces strukturování skupinové komunikace. V užším pojetí ji lze charakterizovat jako metodu sběru expertních názorů skrze sérii dotazníků s kontrolovanou zpětnou vazbou mezi jednotlivými koly. Hlavními znaky Delphi jsou anonymita expertů a více kolové dotazování se zpětnou vazbou na předchozí kolo, které expertům umožňuje nepřímou konfrontovat své názory s názory ostatních expertů a následně své názory měnit. Podobně jako brainstorming se

využívá pro generování nových neotřelých myšlenek. Metoda slouží především k odhadu možného budoucího vývoje konkrétní oblasti, stanovení konsenzu nebo k vyjasnění sporných témat mezi experty a ke stanovení priorit budoucího vývoje.

Delphi vznikla v rámci rozvoje metod sloužících k předvídání možných dopadů technologického vývoje vzhledem k ekonomické a sociální regeneraci v poválečném období. Studie technologických předpovědí uvedla společnost Douglas Aircraft, která ustavila v roce 1946 projekt RAND (Brown 1968). Výstupy projektu RAND sloužili jako teoretický a metodologický základ pro vývoj současné prognostiky. Jedním ze závěrů projektů je zjištění, že v případě neexistence datové a informační základy pro odhad budoucího vývoje je vysoce efektivní zaznamenávat a syntetizovat názory oborových expertů. Vznik metoda Delphi byla tedy pokusem o syntézu formalizaci často konfliktních názorů expertů do soudržného a sjednoceného pohledu.

Účel metody

Delphi je primárně používána k usnadnění formování skupinového názoru (Powell 2003). Rozvinula se v reakci na problémy spojené s technikami konvenčních skupinových diskuzí, jako např. focus groups, a jejich výsledků, které se mohou potýkat s problémy se zkreslenými odpověďmi díky dominanci silných názorových osobností (Stewart 2001).

Výstupy metody se často využívají jako podklad pro odhad scénářů budoucího vývoje a k vytvoření hypotéz o vývoji jejich socio-ekonomických aspektů. Metoda byla například široce využívána při generování předpovědí vývoje v technologiích, vzdělávání a dalších oborech (Jairath 1994). Obecně je Delphi využívána v případech nutnosti vyjasnění vývoje určitého faktoru nebo situace, identifikace vývojových priorit nebo při návrhu scénářů budoucího vývoje.

Popis techniky

Metoda Delphi představuje strukturovaný proces sběru a syntézy expertních znalostí prostřednictvím série dotazníků s kontrolovanou zpětnou vazbou (Adler 1996).

Metoda Delphi je procesně relativně jednoduchá a realizuje se prostřednictvím série dotazníků, které jsou zaslány předem vybraným expertům. Tyto dotazníky jsou sestaveny tak, aby umožnily rozvinout individuální odpovědi do syntetických závěrů a umožnily expertům postupně upřesnit jejich názor z hlediska specifikovaných projektových cílů. Logickým cílem v pozadí metody Delphi je překonat nevýhody tradičních forem konzultace ve skupinách, zejm. potřebu eliminace dlouhých výměn názorů mezi jednotlivými účastníky.

Hlavním principem Delphi je kontrolovaná diskuze, která probíhá anonymně ve více kolech. Každý účastník Delphi v prvním kole obdrží a vyplní dotazník. Ve druhém kole každý účastník obdrží souhrn výsledků prvního kola současně s druhým dotazníkem. Na základě předchozích výsledků má možnost ve druhém kole pozměnit svůj názor. Stejný princip platí pro všechny účastníky bez ohledu na míru extrémnosti jejich názorů. Všichni účastníci se také mohou vyjádřit k odpovědím ostatních.

Zdroje

Adler, M., Ziglio, E. (1996). Gazing into the Oracle: The Delphi method and its application to social policy and public health. London: Kingsley Publishers.

Brown, B. (1968). Delphi process: A methodology used for the elicitation of opinions of experts . Santa Monica: The RAND Corporation.

Gordon, T. J. (2003): The Delphi Method. In Glenn, J. C., Gordon, T.J (eds.). Future Research methodology. Washington, Millennium Project.

Powell, C. (2003): The Delphi technique: Myths and realities. Methodological Issues in Nursing Research, 41 (4), 376-382.

Stewart, J. (2001): Is the Delphi technique a qualitative method? Medical Education, 35 , 922-923.

Jairath, N., & Weinstein, J. (1994). The Delphi methodology: a useful administrative approach. Canadian Journal of Nursing Administration, 7 , 29-42.